

Sac de poemes

Isabel Mingo i Ana Ruiz

PROPOSTA DIDÀCTICA
DE Mª DOLORS OLVA

21

© Isabel Mingo
Il·lustracions d'Ana Ruiz
190 x 135 mm., 56 pàgines
Enquadernació en rústica

© 2007 Edicions del Bullent, SL
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya ☎ 961 590 883
info@bullent.net
Disseny. Miquel Mollà

LA PARAULA POESIA

La paraula poesia prové de la grega *poiesis* i aquesta del verb *poieo* que vol dir *fer*; moure's dins una realitat, commoure's. Això és el que fa la poesia, arribar a l'ànima de les coses i deixar que tornen a ressonar a l'interior de la persona que ho desitja. La poesia també ens humanitza.

Els poemes d'Isabel Mingo reflecteixen l'admiració per la vida de les coses senzilles. La seua poesia és transparent en l'expressió de sensacions i emocions. Posseeix una vitalitat que ens obri els ulls al medi, el cor a una cultura i l'oïda a una llengua que fa sonar com un instrument musical. Conté els ingredients per fer d'aquest Sac el recipient d'una bona collita de poemes i deixar que ressonen en companyia i humanitzen el nostre aprenentatge.

LES PRIMERES TENTINES POÈTIQUES

1. MOIXAINES I JOCS DE FALDA

La nostra cultura posseeix un bagatge poètic considerable amb el que dorm a criatures, *Son soneta vine a l'ull*; les alimenta, *Roda, roda molinet*; les cura, *Cura, sana*; les fa riure, *Si vas a comprar pa*; les passeja, *Arri, arri tatanet*. Amb elles s'impregnen de la dolcesa i la sonoritat de les paraules que els arriben junt a l'afecte i el plaer. Recitem-les als recent arribats, incorporem-les als jocs cooperatius, psicomotrius i populars. Cantem les cançonetes rimades per parelles o en xicotets grups i estarem afavorint que donen els primers passos de la poesia.

2. JOCS DE CONTACTE AFECTIU

Fan referència a recitats acompanyats de gestos que conviden a l'expressió corporal. Ací en teniu uns quants jocs recitats populars.

LA LLUNETA. per parelles, asseguts un front a l'altre.

RECITACIÓ

La lluneta n'és padrina,
li fa un cos i una camisa,
li la talla,
li la cus,
si esternuda diu. –Jesús!

GEST QUE L'ACOMPANYA

(un li acaricia la careta al company/a)
(un li acaricia la panxa l'altre/a)
(amb el cantonet de la mà, repassa un braç)
(repassa l'altre braç)
(li fa cosquerelles)

DIBODIM. per parelles, asseguts, un donant-li l'esquena a l'altre.

RECITACIÓ

Dim, dibodim, dibodam
de la terra de l'aram.
Punxonet.
Tisoreta.
Ullet de bou.
Endevina-ho!

GEST QUE L'ACOMPANYA

(un company roda la mà en l'esquena de l'altre)
(el dit fa de punxó sobre l'esquena de l'altre)
(dos dits formen la tisora)
(dos dits units formen un ull)
(es manté la posició d'una de les tres figures fins que ho endevina)

RECOTIM. per parelles, asseguts, un donant-li l'esquena a l'altre o formant una cua de persones assegudes.

RECITACIÓ

Recotim, recotam,
de la vera, vera, van.
de la vall al cim,
quants dits tinc?

GEST QUE L'ACOMPANYA

(girant i alternant les palmes de les mans a l'esquena)
(endevina el número de dits que hi han a l'esquena)

MATETA DE JULIVERT. asseguts en rogle, en xicotets grups, les cames juntes al centre.

RECITACIÓ

Mateta de julivert,
verd o madur,
el senyor/a...
que es gire de cul!

GEST QUE L'ACOMPANYA

(una persona roda per fora del grup mentre toca el caps)
(diu el nom de l'últim company/a que toca)

3. POEMES EN MOVIMENT

Els repinsys o els recitats acompanyats de palmes i mans són autèntics poemes en moviment que es juguen en grup o per parelles incorporant gestos. Generen simpatia entre l'alumnat de primària que els aprenen i juga.

El poema *Toc, toc... qui és ací?* es podria jugar amb moviments i palmes, tant en parella com en grup. Si feu la proposta a l'alumnat de primària, de primer o segon cicle, veureu un poema en moviment. gestos, mim, palmes que sonen, girs. convertint-lo en una mena de ball recitat. Proposeu-ho i ho comprovareu.

Aquest poema-ball, és també una endevinalla! Mireu, mireu.

Toc' , , ,
Toc' -
TOC, TOC... QUI ÉS ACÍ?
Toc, toc... qui és ací?
Una assemblea de lletres,
una capsa de sorpreses,
un aliment per als somnis.

Toc, toc... qui és ací?
Un cabalós riu d'idees,
un bitllet per a viatjar,
les millors postres del dia.

Quina és la solució. La lectura? Un llibre? Un poema? Ho haurem d'esbrinar.

POEMES EN FAMÍLIA

Es tracta de participar des de casa en la lectura de poemes que estan aprenent a l'escola. Podem presentar la proposta a una de les reunions que hi mantenim al llarg del curs.

1. LECTURA DE POEMES AL BRACET.

Ara és un bon moment per a què els xiquets/es d'Educació Infantil s'afecten a la poesia i troben en ella un altre camí per aprendre i viure.

Presentarem *Sac de poemes*. Llegirem un per mostrar-los com el llenguatge senzill està recreant la sorpresa i l'alegria de les descobertes que fan els xiquets/es.

Aprendre a escoltar és també aprendre a llegir. Escoltar al bracet els poemes que li llig el pare, la mare, els iaies o els germans dóna una calidesa afectiva extraordinària. Es noten els bàtecs del cor i s'escolten com ressonen les paraules dins del pit. És un moment de silenci íntim, uns instants preciosos compartits amb la família, que acompanyen els passos per les primeres lectures de poemes.

2. ESCOLTEU COM US RECITA

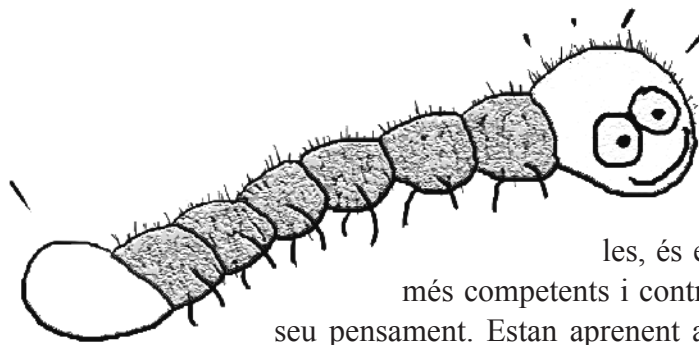
Aquesta és un altra col·laboració que es pot demanar a la família, perquè escoltar el seu fill quan recita en veu alta significa valorar el procés d'aprenentatge que està realitzant. Primer llig el poema, posa atenció per aprendre-se'l de memòria. Després és capaç de repetint-lo de carrereta. El torna a repassar un altra vegada atenent a la pronúncia clara i l'entonació i, poc a poc, va trobant un sentit nou a les paraules. Va adquirint confiança en ell mateix i, amb paciència, va aconseguint recitar millor.

De vegades, com si fos un miratge, se n'adona que el poema està parlant-li d'ell mateix i de les seues relacions amb la realitat.

3. TALLER DE RECITACIÓ

Pot ser un taller adreçat a pares, mares o mestres per a aprendre a recitar poemes. Amb l'orientació d'un recitador, durant un temps, el grup de participants pot estar preparat per oferir un recital amb els poemes infantils d'aquest llibret.

POEMES QUE ACOMPANYEN L'APRENTATGE.

Si regireu aquest «Sac» descobrireu una bona collita de bestioles com les que troben els xiquets/es entre les herbes, entre els clavells o les pedres d'un mur o un amagatall del pati de l'escola.

Un joc espontani, com el de buscar bestioles, és enormement motivador, fa més amics encara, més competents i contribueix a la construcció de la complexitat del seu pensament. Estan aprenent a conèixer i admirar l'entorn que compartim amb altres éssers vius de la natura.

Quan els vegeu amb les mans atapeïdes de formigues o amb l'alegria d'haver encalçat un grill o un saltamartí és el moment de reservar a l'aula un racó de les bestioles.

Caldrà acordar amb el grup què volem saber i què necessitem observar d'elles (concretar la intenció). Com registrarem eixes observacions (Plantilles, graelles). Quan ho farem i quants dies (el temps). Qui ho farà (els grups). On (l'espai). Fer una avaluació comuna quan acabem.

Al llarg de tota l'activitat, l'escriptura els va a permetre construir, organitzar i fer més clara la realitat que viu. Açò mateix fa la poesia, però amb una paraula precisa, un ritme que la mou, amb una sintaxi peculiar fruit del treball i el procés creatiu d'una poeta.

Serà interessant acompanyar les descobertes amb la lectura del poema de cada bestiola; d'aquesta manera la poesia està enriquint el nostre aprenentatge amb l'aportació de la seua mirada.

1. RACÓ DE LES BESTIOLES

Entre les guies de natura i monografies que ens serviran per consultar, posem el llibret de poesia *Sac de poemes* obert de tal manera que convida a llegir-lo. A punt per recitar el poema de cada una d'aquestes bestioles.

Les formigues
Sis potetes negres
La cuca de llum
El parotet
L'eruga

Els caragols
Les marietes
Escarabat
Bestioles
Els saltamartins

Ens caldran eines que ens permetran observar-les amb detall com la lupa, que haurem d'aprendre a usar.

QUADERN DE CAMP. LA LUPA

Anem a aprendre a mirar i observar els detalls

QUÈ NECESSITE	MIRE SENSE LUPA	OBSERVE AMB DETALL
		
		

NOM. CARAGOL	HEM TROBAT.		
	1.	2.	3.
DIBUIX D'OBSERVACIÓ.	4.	5.	6.
	7.	8.	9.

Aquest registre pot interessar per anotar les vegades que en troben de caragols o els tipus. A continuació, hi ha un altre que pot ser útil per identificar les parts.

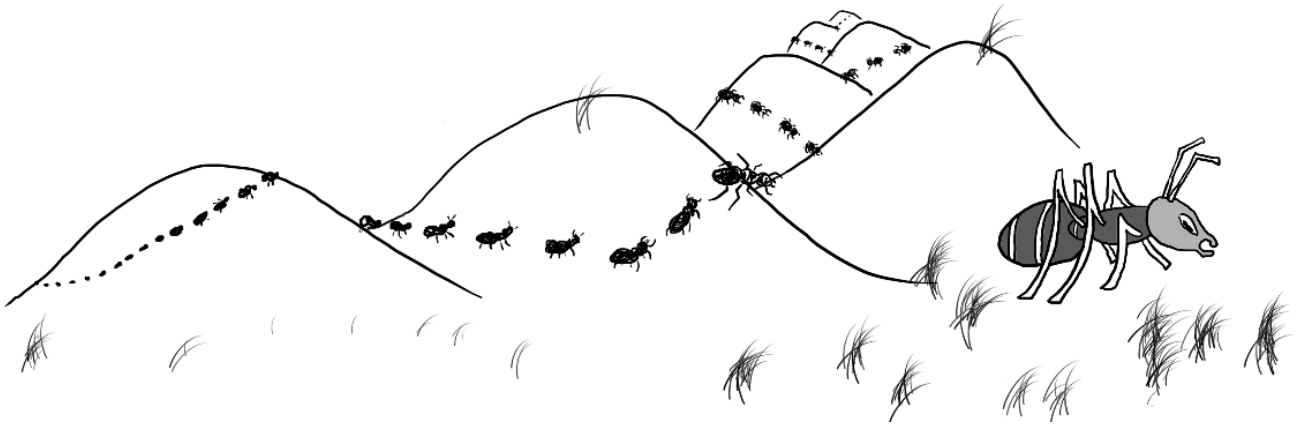
NOM. CARAGOL	DIBUIX D'OBSERVACIÓ.
	Closca, molla, antenes, boca

Aquest altre, pot donar-nos pistes per descobrir alguns dels seus costums i gustos.

TROBAT A.		NÚMERO DE VEGADES.			
FEIA.	SOL	PLUJA	VENT	CALAMARSA	
	CALOR	HUMITAT	ROSADA	FRED	

Si volen observar més aspectes, potser el registre hauria de ser així.

NOM		
FOTO	DIBUIX D'OBSERVACIÓ	PARTS
		1. ALES 2. POTES 3. CAP 4. TORAX 5. ABDOMEN 6. ANTENES 7. BOCA 8. MANDIBULES
ON ESTAVA		
QUÈ FEIA	PRIMAVERA	ESTIU
	TARDOR	HIVERN

Cal fer notar que les bestioles necessiten terra, l'horta i les sèquies per viure. Que les aus les necessiten per menjar. L'Horta és imprescindible. Si la nostra escola és veïna d'un bancal, tindrem prop una sèquia; això vol dir parotets i culleretes i granotes; vol dir arbres i nius de teuladins i plomes de palput. La poesia s'està nodrint de tot açò i més encara i esdevé en compromís. Mireu què clar ho diuen les paraules de la poeta:

*Tots tres són bestioles,
bestioles del camp,
d'aquest camp ben nostre
que hem de salvar.*

POEMES D'ISABEL MINGO QUE ENS MENEN A ALTRES POETES

Si busquem en altres llibres de poesia hi trobarem la mateixa bestiola. D'aquesta manera, escoltarem altres veus de poetes. Poseu atenció en els poemes del caragol.

ELS CARAGOLS

Cridats per l'aigua
De pluja o reg,
Els caragols vénen
Molt, molt espaiet.

Cintes de plata,
Caminets lluent,
Sembla una festa
Per on passen ells.
Isabel Mingo

CARAGOL
Quan no plou
Ix el sol
I s'amaga el caragol.

Sara (6 anys)

EL CARAGOL

On vas, caragol,
tan carregat?
Duc la casa
o el terrat!

Què fas, caragol,
dins del jardí?
Menjo fulles
sota un pi.

Bofill, F; Puig, A; Serrat, F.

CARAGOL
El meu caragol
té moc.
L'ha constipat
la pluja.
Josep i Enric (3 anys)

EL CARAGOL

–Tinc banyes que no fereixen
Menjo tant de verd com puc
i, com una joia viva,
Porto un estoig al damunt.

Temo sabates distretes
I peus feixucs o ferrats
que sabrien esclafar-me
Damunt la pols o l'herbam.
Josep Carner

LENTAMENT
Ja ens arriba el caragol
que tan lentament camina;
però si bé s'examina,
ell sempre fa cap on vol.
(Cançó popular catalana)

També sobre les formigues han escrit poetes propers o llunyans, en el temps o en l'espai, per exemple.

J. Salvat Papasseit i el seu cal·ligrama.

A. Garriga: *Les formigues / trafagueres, / bellugoses / i feineres / que caminen / en fileres...*

J. Llongueras: *Les petites formiguetes a l'estiu...*

Isabel Mingo: *Molt atrafegades / semblen les formigues*

Els poetes, com els xiquets/es s'han sentit fascinats i han escrit un poema. Admirem quina diversitat de poetes i diversitat de veus.

UNA POESIA ÉS UN REGAL D'ANIVERSARI

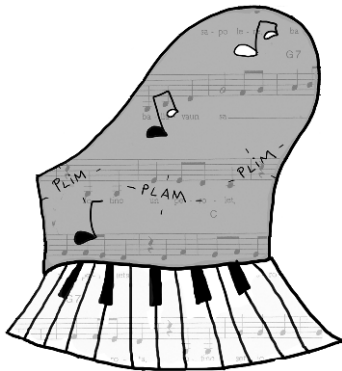
Fer un regal al company de classe que celebra el seu aniversari representa una oportunitat de posar-se en situació d'escriure una poesia. Podem ensenyar-los tècniques que els ajuden a expressar-se amb altra lògica, des d'una mirada divergent i després d'escriure els poemes, afavorir la seua relectura i la revisió fins que el donen per acabat.

La introducció de cada proposta es pot fer en grup, en un primer moment, i després deixar que cadascú s'implique depenent de la seua voluntat i de la seua atenció emotiva.

1. ET REGALEM UN MANOLLET D'ENDEVINALLES

Les endevinalles ens ofereixen l'oportunitat de tornar a descobrir, presentant l'objecte sota un aspecte desconegut. Haurem de pensar en que sembla. Busquem analogies per la forma, la utilitat, el lloc on es troba. Les endevinalles ens estan convidant a pensar, a mirar d'un altra nova manera, fent més àgil i més viu el nostre pensament.

Entre els poemes del llibre, hi ha un que es presenta com una endevinalla. Mireu en grup com ha elaborat *El piano*.

Plim, plam, plim.
Dents blanques,
dents negres,
que es deixen tocar,
alegren el dia
i ens fan somiar.
Pim, plam, plim.
Què és? EL PIANO.

*onomatopeia del so
analogia de les tecles i les dents*

Un altra endevinalla, *Toc, toc... qui és aci?*, ens pot ajudar a fer una enumeració de característiques, introduir-les amb una onomatopeia que es repeteix creant un ritme, com les tornades de les cançons. Deixem uns quants dies de repòs. Rellegim i les recopilem totes en un manollet.

2. UN COFRE DE LES PARAULES PRECILOSES

Aquesta és un altra proposta per escriure i regalar. Les persones de la classe trien paraules precioses per ficar-les a un cofre. Hauran d'explicar a la resta de companys allò que les fa brillar als seus ulls. Poden afegir on les van trobar per primera vegada.

Estaran utilitzant el significat de les paraules, els sinònims, antònims, els primers estadis de la semàntica.

A voreta mar o *Estiu* són dos poemes que contenen unes quantes paraules que els agradaran segur... Podem escriure-les sobre un suport diferent al paper després d'haver-les deixat reposar uns dies i haver millorat allò que calia.

Estiu, mar,... i d'altres, crispeta, xocolata.. totes cabran dins de la capseta que haurem decorat i convertit en un cofre per oferir-li'l al nostre company/a a la festa del seu aniversari.

3. PARAULES RECENT INVENTADES

Creades a partir del començament d'una paraula i l'acabament d'un altra. Un xicotet bimoni fantàstic. Estarem esmicolant les paraules en síl·labes; barrejarem arrels i sufixes, després les anirem unint a l'atzar, amb paciència i buscarem el seu nou significat. Mireu que dues paraules havien inventat uns xiquets.

Murmurenci. Murmuri fluixet que sembla silenci.

Fruspir. Un sospir al banyar-se en aigua freda.

Ja sabeu, deixeu-les reposar, rellegiu, milloreu. Recopileu les aportacions i ja les teniu a punt per a fer-li el regal.

4. DESEMPOLSEGAR PARAULES

Si s'oblidem de les paraules, s'omplin de pols. Es tracta de traure-les i que els done l'aire en el nostre llenguatge.

Paraules són els noms que estan esperant-nos per aprendre. Quan diguem herba, podem dir quina de tantes. llecsó o agret o rabaníssia. També els arbres, els arbusts, o els pardalets que ens visiten tenen nom. Aprenem a anomenar perquè anem distingint. S'amplia el lèxic i precisa millor.

Au, vinga, desempolseguem els noms i les paraules. Regalem-les perquè comencen a brillar.

5. UN POEMA TEATRAL

Amb la intenció de diferenciar els elements que caracteritzen el gènere de la poesia d'un altre gènere podem posar l'alumnat en situació de crear nous textos a partir d'alguns poemes d'Isabel Mingo.

Podem començar reescrivint el poema *Mare, vull un nino* en un diàleg o *Mare, vull un piano*. Necessitarem conèixer l'ús del guionet i les cometes. Del diàleg, a l'escriptura d'una escena teatral, amb acotacions i explicacions entre parèntesi. Si reflexionem, anirem concretant els element que hem hagut de canviar en el poema per convertir-lo en un text teatral.

6. POEMES AMB RITME

La repetició d'una paraula, d'una frase o d'un seguit d'onomatopeies li aporta al poema el ritme. Actua com les tornades d'una cançó. Li dona intensitat. *Els saltamartins, El piano, Les marietes* ací és una estrofa el que se repeteix, *El tren*.

A partir d'aquests poemes, podeu proposar l'escriptura d'una poesia intercalant entre els seus versos una paraula que s'anirà repetint.

Podeu intercalar, si us sembla millor per al que voleu expressar, onomatopeies. Són recursos fònics que repetint-los, allargant-los o acurtant-los li donaran al poema un altra musicalitat.

I com sempre; deixeu reposar i milloreu-lo fins que estiga a punt per regalar-lo.

7. MURAL DE REGALS POÈTICS

Un mural que resumeix les diferents propostes que hem anat realitzant, a la vegada que ofereix una classificació de diferents tipus de textos i els permet continuar escrivint-ne, manifestant el seu cabal imaginatiu propi i enriquir la seua expressió.

Tindran a la vista, rodolins, dites, endevinalles, embarbussaments, poemes, textos en prosa, guió teatral, de manera que, segons la situació comunicativa, utilitzen el tipus de text més adient.

«UN OBJECTE IL·LUMINADOR QUE ENS ACOMPANYA»

Què és la poesia infantil? Quina funció té? Com ensenyem els xiquets/es a llegir poemes? Com podem estimular la imaginació poètica en els seus escrits? Com conèixer la veu dels poetes?

Queden per fer moltes reflexions en comú al voltant de la poesia a l'escola. Però si la poesia també ens cal per educar; obrim-li la porta! Aquest llibret de poemes és un objecte il·luminador que ens pot acompanyar. Podria ser un bon real per compartir amb els companys/es i projectar un caminet perquè la poesia vaja commovent a tota l'escola des d'Infantil fins a Primària. Que ens siga plaent, vital i ens il·lumine.

Gràcies, Isabel.